

DESCOBREIX UNA JOIA DEL MUSEU

18 DE MAIG 2017

DIA INTERNACIONAL DELS MUSEUS

Museu d'Art de Girona

Pujada de la Catedral, 12 - 17004 Girona

Tel. 972203834

museuart_girona.cultura@gencat.cat

www.museuart.com

Pedro Robredo

Animal fantàstic, Retaule de Sant Feliu

1507

Fusta policromada

105 x 90 x 5,5 cm

Museu d'Art de Girona, Núm.reg. MDG

2385 Fons Bisbat Girona

El retaule major de l'església de Sant Feliu a Girona és un dels retaules més importants de Catalunya, de finals del gòtic i inicis del Renaixement. Les seves mides eren impressionants: prop de quinze metres d'alçada, des del terra fins a l'espiga del tabernacle central i, articulat en cinc plans, feia gairebé onze metres d'amplada, incloses les polseres. En realitat l'alçada del moble fou encara més elevada, doncs, a l'espiga del tabernacle marià es va afegir una creu amb el crucificat, el 1509, la qual ja no hi era a principis del segle XX. El cost d'aquesta obra fou també molt important, com a mínim, de 35.000 sous (1.750 lliures). Aquesta quantitat supera els 30.800 sous (1.540 lliures) que va costar el retaule major del convent de Sant Agustí de Barcelona, o els 32.728 sous (1.636 lliures i 8 sous) que va pujar el retaule major de l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona.

Les primeres notícies documentals relatives a la construcció i pintura del retaule major de l'església de Sant Feliu a Girona són del 10 de març de 1504 i les darreres referències són de l'any 1520. En aquest ampli espai de temps hi van treballar la fusta Joan Dartrica (Jan van Ertricke), Joan d'Aragó, Pere Coll i Pedro Robredo, mentre que les pintures van ser dutes a terme per Perris de Fontaines i Joan de Burgunya. La titularitat del temple, dedicat a sant Feliu, així com la conservació del sarcòfag i les relíquies del benaurat, als peus del moble, atorguen al conjunt la funció de retaule-reliquiari, tot coincidint amb el retaule de Sant Narcís que pintà Lluís Borrassà per a la mateixa església.

Al bancal i al sotabanc del retaule de Sant Feliu es representava l'Església primitiva, la primera Església cristiana. Tot tenint en compte la representació de Crist a la creu, la imatge del Ressuscitat dona pas a la universalització de l'Església arran de la Pentecosta. Passats cinquanta dies des de la Resurrecció, els apòstols i la Mare de Déu, van rebre a l'Esperit Sant i van ser els primers en difondre el missatge de Crist. Les escenes seleccionades pel sotabanc del retaule gironí fan palès el periple cristològic terrenal de Maria, des de l'Anunciació, en què va concebre el seu Fill, fins al moment en què deixa el sepulcre i és elevada per reunir-se amb Ell. És una vida en Crist que s'inicia per designi de Déu Pare i finalitza en la seva acollida per la Santíssima Trinitat. La imatge de la Mare de Déu, duta a terme per Joan d'Aragó, associava la darrera escena del bancal amb la seva Assumpció al cel i, alhora, la seva coronació: el Triomf de l'Església. És a partir d'aleshores que Maria-Església actua com a mediatra i corredemptora de la cristiandat. Fidels servidors gironins d'aquesta Església foren els màrtirs Feliu i Narcís i és a ambdós que es dediquen dues de les fornícules principals, així com els dos carrers més propers al tabernacle marià, llocs on es va representar l'apostolat, martiris i mort de sant Feliu. L'emplaçament de la Mare de Déu i Jesucrist al cim de l'arbre de Jessè del guardapols coincideix amb la representació d'ambdós a la zona més elevada de la capçada de l'arbre de la vida de la Jerusalem celestial (Ap 22:2) i amb l'arbre de la nau de l'Església i és per això que la crucifixió de Crist coronaria finalment el retaule gironí. Gràcies a la mort del Salvador a la creu, l'antic arbre de la Ciència del bé i del mal, s'unifica i es converteix, per la Redempció, en l'arbre de la vida del nou Edèn

Pel que fa a l'obra seleccionada, formà part del guardapols del moble, dedicat a l'Arbre de Jessé, i fou llavorada per Pedro Robredo. Es tracta del peu de la polsera esquerra i representa un personatge enfilat a unes branques, de trets facials humans i amb potes d'àliga. Sovint representats als cadirats del cor, són éssers híbrids que són esmentats als sermons anglesos del segle XIV amb el nom de babuins, que remetien a la hipocresia. En un manual per a predicadors d'inicis del segle XIV, el *Erborari de la Nova*, es comenta: "Però què direm quan algunes gents que encara que aparentment semblen ser humanes tenen un cos pitjor que el dels animals salvatges?. A tots ens semblen ser tal com aquelles imatges anomenades "babuins" ("babewynes") ... que els pintors representen en les parets." A la banda dreta, hi figurava un griu, bèstia mitològica, meitat lleó i meitat àliga, que moltes vegades al·ludeix al seu paper com a guardià. Tanmateix, la seva incorporació al bestiar medieval i als programes iconogràfics figuratius religiosos va tenir simbologies fins i tot contraposades, doncs en ocasions pot al·ludir a Crist o al dimoni. Tots aquests components de l'antic guardapols informen que l'amplada fou de 90 cm, equivalents a uns 4 pams i mig, aproximadament, mida certament molt important per a unes polseres.

El desmuntatge del retaule major de l'església de Sant Feliu el 1936, la construcció d'un de nou per a aquest temple, l'any 1943, tot aprofitant algunes parts de l'antic, així com la conservació d'altres fragments del moble al Museu d'Art de Girona, alguns conservats a sala i altres als magatzems, han dificultat l'apropament al moble primigeni i, en conseqüència, a la feina pactada amb Pedro Robredo. D'altra banda, cal donar a conèixer que diversos fragments varen passar al col·leccionisme privat. Per exemple, el sant Miquel que presidia la pesada de les ànimes, o *oribnr s r h* del Judici Final, antigament emplaçat a la part alta del tabernacle de la Mare de Déu, es conserva actualment a una col·lecció particular.

Text: Francesc Ruiz i Quesada /Joan Yeguas i Gassó